

HØJESTERETS DOM

afsagt tirsdag den 31. maj 2022

Sag 134/2018

(1. afdeling)

Forsvarsministeriet

(advokat Peter Biering)

mod

Inge Genefke & Bent Sørensens Antitortur Støttefond som mandatar for A,

B,

C,

D,

Arvingerne efter E,

F,

G,

H,

I,

J,

K,

L,

M,

N,

O,

P,

Q

og

R

(advokat Janus Fürst, beskikket for alle)

og

Sag 141/2018

S,

T,

Inge Genefke & Bent Sørensens Antitortur Støttefond som mandatar for U,

V

og

X

(advokat Janus Fürst, beskikket for alle)

mod

Forsvarsministeriet

(advokat Peter Biering)

I tidligere instans er afsagt dom af Østre Landsrets 24. afdeling den 15. juni 2018 (B-3448-14).

I pådømmelsen har deltaget syv dommere: Vibeke Rønne, Henrik Waaben, Michael Rekling, Lars Hjortnæs, Jan Schans Christensen, Kurt Rasmussen og Jørgen Steen Sørensen.

Påstande

I *sag 134/2018* har appellanten, Forsvarsministeriet, over for samtlige indstævnte påstået frifindelse for betaling af godtgørelse.

De indstævnte B, C, D, arvingerne efter E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q og R har heroverfor påstået, at Forsvarsministeriet til hver af dem skal betale 60.001 kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Indstævnte Inge Genefke & Bent Sørensens Antitortur Støttefond som mandatar for A har påstået hjemvisning, subsidiært at Forsvarsministeriet skal betale 120.001 kr., mere subsidiært et mindre beløb, med nærmere angiven procesrente, og at Forsvarsministeriet skal anerkende at have pligt til at foranledige en effektiv, officiel, uafhængig og særskilt undersøgelse af, om

A som følge af Forsvarsministeriets handlinger og/eller undladelser har været udsat for tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf i strid med artikel 3, jf. artikel 1, og artikel 13 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og artikel 12 og 13 i FN's Torturkonvention.

Over for disse påstande har Forsvarsministeriet (udover frifindelse for betaling af godtgørelse) påstået, at sagen ikke skal hjemvises, og stadfæstelse for så vidt angår undersøgelse af sagen.

I *sag 141/2018* har appellanterne S, T, V og X påstået, at indstævnte, Forsvarsministeriet, til hver af dem skal betale 30.000 kr. med procesrente fra sagens anlæg.

Forsvarsministeriet har heroverfor påstået stadfæstelse.

Appellanten Inge Genefke & Bent Sørensen's Antitortur Støttefond som mandatar for U har påstået hjemvisning, subsidiært at Forsvarsministeriet skal betale 120.001 kr. med nærmere angiven procesrente, og at Forsvarsministeriet skal anerkende at have pligt til at foranledige en effektiv, officiel, uafhængig og særskilt undersøgelse af, om U som følge af Forsvarsministeriets handlinger og/eller undladelser har været udsat for tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf i strid med artikel 3, jf. artikel 1, og artikel 13 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og artikel 12 og 13 i FN's Torturkonvention.

Over for disse påstande har Forsvarsministeriet påstået, at sagen ikke skal hjemvises, og stadfæstelse for så vidt angår påstandene om betaling af godtgørelse og undersøgelse af sagen.

Supplerende sagsfremstilling

I FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1546 af 8. juni 2004 hedder det udover, hvad der fremgår af landsrettens dom, bl.a.:

”The Security Council,

...

1. *Endorses* the formation of a sovereign Interim Government of Iraq, as presented on 1 June 2004, which will assume full responsibility and authority by 30 June 2004 for governing Iraq while refraining from taking any actions affecting Iraq's destiny beyond the

limited interim period until an elected Transitional Government of Iraq assumes office
...

8. *Welcomes* ongoing efforts by the incoming Interim Government of Iraq to develop Iraqi security forces including the Iraqi armed forces (hereinafter referred to as "Iraqi security forces"), operating under the authority of the Interim Government of Iraq and its successors, which will progressively play a greater role and ultimately assume full responsibility for the maintenance of security and stability in Iraq;

9. *Notes* that the presence of the multinational force in Iraq is at the request of the incoming Interim Government of Iraq and therefore reaffirms the authorization for the multinational force under unified command established under resolution 1511 (2003), having regard to the letters annexed to this resolution;

10. *Decides* that the multinational force shall have the authority to take all necessary measures to contribute to the maintenance of security and stability in Iraq in accordance with the letters annexed to this resolution expressing, inter alia, the Iraqi request for the continued presence of the multinational force and setting out its tasks, including by preventing and deterring terrorism, so that, inter alia, the United Nations can fulfil its role in assisting the Iraqi people as outlined in paragraph seven above and the Iraqi people can implement freely and without intimidation the timetable and programme for the political process and benefit from reconstruction and rehabilitation activities;

11. *Welcomes*, in this regard, the letters annexed to this resolution stating, inter alia, that arrangements are being put in place to establish a security partnership between the sovereign Government of Iraq and the multinational force and to ensure coordination between the two, and notes also in this regard that Iraqi security forces are responsible to appropriate Iraqi ministers, that the Government of Iraq has authority to commit Iraqi security forces to the multinational force to engage in operations with it, and that the security structures described in the letters will serve as the fora for the Government of Iraq and the multinational force to reach agreement on the full range of fundamental security and policy issues, including policy on sensitive offensive operations, and will ensure full partnership between Iraqi security forces and the multinational force, through close coordination and consultation;

...

14. *Recognizes* that the multinational force will also assist in building the capability of the Iraqi security forces and institutions, through a programme of recruitment, training, equipping, mentoring, and monitoring;"

For Højesteret har parterne fremlagt nye bilag, herunder sagsakter fra danske og britiske forsvarsmyndigheder, nyhedsartikler, resultater af udenlandske Irak-undersøgelser og rapporter om forholdene i Irak bl.a. i tiden omkring operation Green Desert den 25. november 2004.

Forklaringer

Til brug for Højesteret er der afgivet forklaring af Y, Z, Æ, Ø, Å, AA, AB, AC, AD, AE og AF. Der er afgivet supplerende forklaring af L, S, AG, AH, AI, AJ og AK.

L har supplerende forklaret bl.a., at han af flere grunde gerne ser, at sagen starter forfra i landsretten. Han ville gerne have forklaret om flere ting. Han havde kun ca. 1,5 time til at afgive forklaring. Det tog tid med tolkning, og der blev vist også holdt pause. Det virkede halvt om halvt, om tolken forstod ham. Han kommer fra den sydlige del af Irak, hvor der er en lokal dialekt. Han mener, at tolken var fra Egypten, så der var forskel på dialekten. Han ville gerne have fulgt hele sagen i landsretten. Han var til stede nogle af dagene, men ikke dem alle. Han ved ikke, hvorfor han ikke fik lov til at være til stede alle dage. Han havde ikke forventet, at han ikke fik lov til at overvære sagen. Han mente specielt, at det var vigtigt, at han og hans venner fik lov til at forklare sig. Det tager lang tid at forklare og forstå, hvad de var udsat for. Det er vigtigt for dem, at de kan forstå, hvad der foregår, så de kan have tillid til, at der er tale om en rigtig retssag. Han oplevede sagen i landsretten som et skuespil, fordi han ikke blev behandlet, som han burde, bl.a. fordi han gerne ville have overværet sagen sammen med de andre og deres advokat.

Den 25. november 2004 sov han dybt. Der trængte danske og irakiske soldater ind i takiaen. Han er sikker på, at der var danske soldater. De danske soldater var tæt på døren til hans værelse, nogle meter derfra. Han husker, at han sprang op og åbnede døren ud til området mellem moskeen og hans værelse. Nogle af soldaterne, der bankede på porten, var danske soldater. Han vågnede på grund af den høje lyd af, at der blev banket på dørene. Man bliver meget påvirket af at blive vækket på den måde. Det påvirker ham stadig. Han var bange og chokeret. Han havde ikke forventet, at noget sådant ville ske. Da han så, at det var danske soldater, blev han endnu mere chokeret. Han prøvede at tale med de danske styrker på engelsk for at gøre det tydeligt for dem, at de elskede dem og ikke havde nogen problemer med dem. Han husker ikke, om han talte med dem i 2-3 minutter, men han prøvede at forklare dem, at de ikke havde noget problem med dem, og at soldaterne kendte dem. De danske soldater vidste, at de kunne lide dem. Soldaterne ville ikke acceptere det.

Det er korrekt, at han blev grebet af nogen. Han blev holdt bagfra fra den nederste del af nakken og slået i nakken omkring halsen. Han kan føle smerten den dag i dag. Han blev grebet af en dansk og en irakisk soldat og en tolk. Han blev holdt af en soldat, mens en anden soldat gav ordren til det. Han mener, at den danske soldat gav ordren. Det var ikke en dansk soldat, der greb fat i ham. Foreholdt en ”medical report”, hvoraf fremgår ”... while talking, two or

three Danish soldiers grabbed my shoulders...”, forklarede han, at han helt ærligt ikke husker det. Han husker, at han så, at der var danske og irakiske soldater og en tolk, men han husker ikke antallet af soldater. Han var chokeret. Han husker bare den danske soldat, der gav ordren. Det var som om, han mistede forstanden, da han blev slået.

De hev ham ud fra værelset og lagde ham foran takiaen. Han blev sparket. Han husker ikke, hvor lang tid han lå på jorden. Da han kom op fra jorden, kom han over i et køretøj, en ”costa”. Han har ikke nogen erindring om, at han var andre steder end på jorden, før han blev ført over til costaen. Det var meget koldt. Han rystede. Han havde tyndt nattøj på. Han blev sparket mere end én gang. Han blev slået i nakken og på hånden, mens han lå ned. De, der lå ved siden af ham, blev også slået. X var hjerneskadet og forstod ikke, hvad der foregik, eller hvad der blev sagt til ham. Han er som et barn uden et specielt godt sprog. Soldaterne blev ved med at sige til ham, at han skulle lægge sig ned, men han forstod det ikke. De smed ham på jorden og slog og sparkede ham mange gange.

Han hørte fornærmelser fra soldaterne. De talte om deres ære og deres kvinder. De blev beskyldt for terrorisme og den slags ting. Det kom ikke fra de danske soldater. Han tror, at der var tale om iranske militsfolk eller irakere, som havde været bosat i Iran, men som var vendt tilbage efter besættelsen. Der var kommet iranere ind i den irakiske hær. Det var kendt af alle.

Han kan huske tilstedeværelsen af danske soldater, mens han lå på jorden med de andre. De danske soldater stod over deres hoveder. Han mener, at en af dem trådte på hans hånd. Der var danske soldater hele tiden i den periode, de lå på jorden. Der var også danske militære biler. Han tror, at danske soldater råbte ”fuck” og lignende, men han er ikke sikker på det. I landsretten forklarede nogle af soldaterne om de strips, der blev sat om deres hænder. De forklarede om dem, som om de sad løst. De var bundet så stramt, at det gjorde meget ondt.

Det er korrekt, at han har forklaret for landsretten, at en dansk soldat trykkede hans hænder ned i asfalten med sit fodtøj. Han har opholdt sig i Danmark i et stykke tid. Der er forskel på asfalt i Danmark og Irak. Asfalten i Danmark er blød. Asfalten foran takiaen var meget ru med små sten i. Det kan godt passe, at han i en ”medical report” har beskrevet underlaget som små sten. Det, han mente, var, at asfalten var meget ru. Han husker ikke, hvor lang tid han lå på asfalten. Han kan ikke sige, om det varede en halv eller en hel time.

De var ikke otte tilfangetagne i costaen, da de kørte fra takiaen, som anført i landsrettens gengivelse af hans forklaring. De var otte personer fra takiaen, men der kom flere til. Da de kørte, var han selv, J, K, M, U, N, O, P, Q, R, V og X i costaen. Han vidste, at de havde været otte i takiaen. Da de kom ind i bilen, havde bindet for hans øjne rykket sig, måske på grund af de slag, han fik. Han kunne derfor se lidt, inden det blev bundet igen. Han husker, at han så de andre sidde i costaen.

Han så, at de forsøgte at halshugge O med en stor kniv. De satte kniven for struben på ham. Han ved ikke, om de simulerede, eller om de faktisk ville skære hovedet af ham. O blev beskyldt for at være terrorist fra Al-Qaeda, fordi han havde langt hår. Han hørte ham blive truet, mens de sad i costaen. Det med kniven skete, inden de kørte. Da han sad i costaen, så han ikke nogen danske soldater. Inden de kørte, blev de slået. De råbte og skreg. De danske soldater var tæt på costaen. Han så dem ikke på det tidspunkt, men han kunne høre dem. De talte indbyrdes. Han vidste ikke, om de gav ordrer. Han kunne høre nogen, der talte et sprog, som ikke var arabisk. På den baggrund udledte han, at der var danske soldater i nærheden af costaen. De blev alle slået, mens de sad i costaen. Det var konstante slag med ukvemsord mod dem og deres kvinder, også inden de begyndte at køre. Efter hans opfattelse fik K, O og M flest tæv. Han blev selv ikke kun slået med tomme colaflasker, men med egentlige slag. Han blev slået, mens de kørte mod Al Shaiba Log Base. Han husker ikke, om han også blev sparket, mens de kørte. Han erindrer ikke nogen danske soldater i costaen. De blev alle slået med flasker, dåser, knytnæver og med lussinger. Det var under hele turen.

De ankom til Al Shaiba Log Base. Han havde hørt om basen, men han havde ikke været der. De irakiske soldater var væk. De blev modtaget af danske soldater, da de kom ud fra costaen. De irakiske styrker var ikke længere involveret. Han talte med en dansk soldat om at komme på toilettet for at tisse, men han fik ikke lov. Han vidste, at det var en dansk soldat, fordi de havde et dansk flag og navn på uniformen. Han kunne kende dem på sproget, og de vidste, at de danske soldater holdt til på den base. Han så 2-3 soldater, som ikke havde en officiel uniform på. De havde en militærgrøn T-shirt og grå bukser på. Der var mange soldater omkring ham. Han er bekendt med forklaringerne fra danske soldater om, at de ikke var der, men han er sikker på, at der var danske soldater på basen.

De blev sat i rækker på jorden. Der var en hund foran og en bagved dem. Det virkede som om, at soldaten ikke havde styr på hunden, hvilket var meget angstprovokerende. Han husker, at soldaten kyssede hunden på munden.

De blev taget til costaen af irakiske soldater. Danske soldater tog imod dem på Al Shaiba Log Base og håndterede dem, mens irakiske soldater holdt sig i baggrunden. De irakiske soldater var ikke længere indblandet, men de var der. Han husker irakiske soldater drikke te bag dem.

Han husker ikke, hvor lang tid der gik, før de blev ført til afhøring i et telt. Det kan have været mere eller mindre end en time, som han forklarede i landsretten. Han blev først ført til et telt, hvor en soldat og en tolk spurgte om hans navn. De stavede det forkert, hvilket han sagde til dem. Han husker ikke, om der var andre i teltet end soldaten og tolken. Alle blev kropsvisiteret, men det husker han ikke. Han blev ikke kropsvisiteret på en måde, som han fandt krænkelende. Han er bekendt med, at andre har forklaret, at de blev visiteret på en måde, som de fandt krænkelende, men det er ikke sket for ham.

Han blev derefter taget over til et andet telt. Han blev sat på gulvet, hvor der lå mønter, der mindede om danske mønter. De lå over hele gulvet. Det var gamle irakiske mønter, som ikke kunne bruges til noget. Han havde ikke bind for øjnene, da han blev ført til det andet telt. Bindet blev taget af, da de nåede frem til Al Shaiba Log Base. Han havde ikke bind for øjnene, da de sad i rækker på jorden eller i det første telt. Hans hænder var ikke bundet, da han kom til telt nr. 2. De var blevet løsnet, da de blev taget ud af costaen.

Han fik bind for øjnene. De løftede hans T-shirt bag om ryggen på ham og op over hovedet. De bandt hans hænder. Han blev ført til en bil. Da han blev kørt fra Al Shaiba Log Base til fængslet i Al-Shu'oon (Al Jameat), vidste han ikke, hvor han skulle hen. Han var bange for, om han skulle dø. Han husker ikke, om han blev slået i bilen, eller om andre blev slået. Han husker ikke turen. Da de nåede frem, blev de ført ud af bilen, mens de blev slået og sparket. De blev ført ind i et rum, hvor de sad på knæ med ansigtet mod væggen. Han ved ikke, om de sad på knæ i to timer, som gengivet i hans forklaring for landsretten. Han opfattede det som lang tid. Han hørte ikke på noget tidspunkt danske eller engelske soldater. Han hørte kun soldater, som talte gebrokkent arabisk. Dialekten tilhørte mest folk fra Iran. Han udledte fra deres måde at tale på, at der ikke var tale om lokale irakere.

Han blev taget til et lille rum, hvor han blev slået. Hans hænder var bundet bag om ryggen, og han havde bind for øjnene. Han dukkede sig. Han blev slået på ryggen med en genstand, der føltes som jern. De blev ved med at slå på hans hoved og ryg. Han blev slået på hele kroppen, men det gjorde mest ondt at blive slået på ryggen med genstanden. Han kan stadig mærke, at han blev slået dengang. Han blev ikke løftet op fra jorden, som nogle af de andre har forklaret. Han lå på jorden.

Han blev bagefter taget til en stor sal. Der var mange andre i salen. Det var ikke et rart sted. De kom ind om natten. De sov på gulvet. Der var koldt. Der var ikke noget, de kunne ligge på. De sov med ryggen til hinanden, så de kunne holde varmen. Det var ikke tilladt at stille sig op. De første dage fik de ikke noget at drikke eller spise. Nogen blandt dem fik arrangeret, at de kunne få noget at drikke og spise. Det var meget lidt og først senere. Det var K, M eller N, der sørgede for, at de fik noget mad udefra. Han blev afhørt flere gange, men han husker ikke detaljerne.

Han så, at K blev tortureret. De tog ham, torturerede ham og kom tilbage med ham. Da de stod med ansigtet mod væggen, kunne han høre nogen blive tortureret. Han så ikke torturen af K, men de kunne høre ham skribe. Da han kom tilbage, kunne han ikke tale eller bevæge sig.

De, der var i costaan, var også i fængslet. U var der. Han kunne høre ham blive tortureret. V og X var der også. Han er ikke i tvivl om, at de blev udsat for tortur. Det blev alle. J blev også udsat for tortur. Han så det ikke, men han hørte ham. Han kan huske, at J råbte, at der var ingen gud ud over gud, og Muhammed var guds profet, hver gang han blev slået. Det bruges som et vidnesbyrd, at man er bange for at dø, eller at man forsøger at gøre det klart, at man er muslim. Han havde bind for øjnene, så han så det ikke, men han hørte ham råbe. Det var i fængslet i Al-Shu'oon.

Det er korrekt, at han ikke ønsker at fortælle i detaljer, hvad der skete, efter han kom ud fra fængslet i Al-Shu'oon, fordi han skal tilbage til Irak. Han blev løsladt, fordi hans far betalte en løsesum. Han blev efterfølgende opsøgt af en journalist, som optog en video af ham og de sår, han havde på ryggen.

De, der boede i området omkring takiaen, havde fået en anden opfattelse af dem, end de havde før. De blev set som terrorister. Nogen havde overtaget takiaen for at lave den om til en shiitisk moske. Takiaen findes i dag, fordi nogen blandede sig og sagde, at den skulle forblive med at være en takia. Men det blev til et sted, som ikke var velanset. Han kunne ikke forklare folk, at han var uskyldig, og at han ikke havde været i besiddelse af en masse våben. Han har ikke aftjent militærpligt eller båret våben. Han hader folk, der bærer våben. Man kan godt kalde ham og de andre sufier for pacifister. Det er en velkendt beskrivelse af dem.

Under sagen i landsretten talte han og K i en pause med en af de irakiske soldater, som talte arabisk med irakisk dialekt. Soldaten sagde, at han blev ked af det, da han hørte sandheden om situationen. Han blev ved med at undskylde og sagde, at han ikke vidste, hvad de blev udsat for, men at det var hans pligt at vidne i retten.

Efter løsladelsen kørte hans far og en ven ham hjem. Han gik til lægen et par dage efter. Han blev undersøgt. Lægen konstaterede, at han havde en diskusprolaps i ryghvirvlen. Han husker ikke, om de talte om, at han havde angst. Han fik ikke nogen papirer eller dokumentation fra lægen. Han blev henvist til fysioterapi. Det gik han til, men han har ikke nogen papirer på det. Han fik sat nogle lyskilder på ryggen, som skulle løse op i muskelspændingerne. Det hjalp ikke. Han prøvede også at helbrede sig med træning og øvelser. Angsten begyndte fra det første slag, han fik, da han lige var vågnet i takiaen.

Han udtalte sig til avisen Al Manarah lige efter, at han blev løsladt. Han blev opsøgt af en journalist. Han gik ud fra, at journalisten også havde talt med de andre. Han ved ikke, hvordan journalisten havde fundet frem til ham.

Han har svært ved at huske tid og datoer. Han mener, at det var engang i 2011, at det gik op for ham, at de danske styrker var ansvarlige for det, der var sket for ham. Han var i 2004 klar over, at det var danske soldater, der havde været i takiaen. Han husker ikke, hvad han fortalte journalisten fra Al Manarah. Måske har han sagt det, der står, og måske har han ikke. Han var klar over, hvor de danske soldater holdt til. Han henvendte sig ikke til dem, efter at han blev løsladt. Han var ikke dum. Han ville ikke risikere at blive fængslet igen. Han gik heller ikke til de irakiske myndigheder. Han udtalte sig til avisen, men han kan ikke huske, hvad han sagde.

De venner, der fortalte, at han kunne rejse krav mod de danske myndigheder, var dem, han kendte fra sagen. Han husker ikke præcist, hvem der sagde det. Det foregik muligvis i 2011 eller 2012. Det kan også have været i 2010. Hvis han før december 2012 havde vidst, at han kunne rejse et krav, så havde han gjort det. Men på det tidspunkt vidste han det ikke, fordi han var udsat for mange forfærdelige ting, og han havde det svært i den periode. Han vidste det muligvis først på et tidspunkt i 2011 eller 2012, men han kan ikke huske det.

S har supplerende forklaret bl.a., at det er hans opfattelse, at deres kvarter var mål for en operation, fordi de er sunnimuslimer. Hans familie, ... familien, var endvidere loyal over for den daværende irakiske regering under ledelse af Saddam Hussein. De var ikke så loyale over for Saddam Hussein, at de kunne finde på at deltage i en ulovlighed under besættelsen. Han og de andre irakiske parter har ikke gjort noget, som gør, at man kan mistænke dem for at være terrorister. Det var nok, at de var sunnimuslimer. I perioden lige efter krigen var der en stor konflikt mellem sunnimuslimer og bl.a. iranske militser. Det var efter besættelsen primært iranske militser, der kontrollerede Basra-området. De iranske militser udgøres bl.a. af irakere, som var krigsfanger under krigen mellem Iran og Irak. De blev taget til fange og trænet af iranerne og kom siden tilbage til Irak. De har også iransk statsborgerskab. Som han har forklaret for landsretten, følte han sig heldig, fordi han ikke som de andre irakiske parter blev overført til Al Shu'oon. Alle byens beboere kendte til Al Shu'oon. Det var en arrest, hvor folk blev tortureret, dræbt eller presset økonomisk.

Han blev undersøgt retsmedicinsk i Amman i Jordan. Der er ikke lavet snyd i forbindelse med de rapporter, der blev afgivet. Det er rigtigt, at han har sagt i interviewet med The Sun, at man kunne få lavet papirer af irakiske læger. Mange irakiske læger er korrupte. Det er ikke irakiske læger, der har undersøgt ham og de andre irakiske parter i forbindelse med denne sag. Af den retsmedicinske rapport vedrørende ham fremgår, at de blev fotograferet, efter at der var blevet placeret våben foran dem, så det så ud som om, de var bevæbnede. Det er ikke rigtigt, at våbnene blev placeret foran dem. Der var en bunke ca. 20 meter væk, hvor våbnene blev afleveret.

Han kan godt huske at have indgået kontrakten af 20. november 2012 med Mazin Youness. Han arbejdede ikke for Mazin Youness og Leigh Day før indgåelsen af denne kontrakt. Sam-

arbejdet stod på i ca. 1 år fra indgåelsen af kontrakten. Han mødte Christian Harlang i slutningen af 2011. Han er ikke sikker på måneden. Han arbejdede på dette tidspunkt ikke for Mazin Youness og Leigh Day. Det er ham, der har arrangeret møderne mellem Christian Harlang og de irakiske parter i sagen. Han udtalte sig kritisk om Leigh Day i interviewet med The Sun. Han har ikke samme opfattelse af Christian Harlang. Leigh Day har skuffet ham. Christian Harlang er anderledes.

Mazin Youness er iraker, men har også britisk statsborgerskab. Mazin Youness ejer firmaet Orient Script Worldwide og arbejder også for Leigh Day. Når han i interviewet med The Sun har sagt, at Mazin Youness er en "crook", skyldes det noget mellem ham og Mazin Youness. Han ønsker ikke at udtale sig om, hvordan han kom til at arbejde for Mazin Youness. Han kender A, som er hans fasters søn. Det er ikke rigtigt, hvad A har forklaret i landsretten om, at Mazin Youness har hjulpet med at anlægge sagen mod de danske myndigheder. Mazin Youness har kun været involveret i sagen mod de britiske myndigheder. Det samme gælder AL. Han ønsker ikke at udtale sig om, hvad han har forklaret i interviewet med The Sun om sagen mod de britiske myndigheder.

Da han kontaktede Christian Harlang i 2011, kendte han allerede den første gruppe af irakiske parter, som boede i de huse, der var ved Cyan 1. Han kendte også to af de irakiske parter fra Cyan 4. Han kom i kontakt med de øvrige irakiske parter bl.a. ved at tale med disse to parter. Det er rigtigt, at han hjalp med at samle og koordinere sagerne for landsretten. Han havde bl.a. opgaven med at holde kontakten til Christian Harlang. Han skulle sørge for, at de personer, der havde været udsat for dårlig behandling, kunne rejse sag mod de danske myndigheder.

Det var hans egen ide. Han kom på ideen efter at have læst en artikel på hjemmesiden Iraqi Rabita, som er en hjemmeside for irakere, der bor i eksil. Der stod i artiklen, at man kunne henvende sig til Christian Harlang, hvis man var blevet udsat for tortur af danske soldater. Det var på den baggrund, at han henvendte sig til Christian Harlang, og han opfordrede de andre irakiske parter til at gøre det samme.

Han har modtaget 27.250 kr. i honorar fra Christian Harlang. Denne betaling omfattede alene udlæg, herunder for transportudgifter. Han betragtede det ikke som løn. Det er anført i lands-

rettens dom, at han fik "timeløn", men det var i virkeligheden sådan, at han fik penge for hver opgave. Det var ham selv, der krævede penge for sit arbejde. Han ønskede ikke at arbejde gratis. Han afleverede kvitteringer og fik penge for opgaver relateret til sagen. Han mener, at de fakturaer, som han sendte i forbindelse med honoreringen for sit arbejde, var opdelt, så der var særskilte fakturaer for udlæg og særskilte fakturaer for løn. Han formoder, at fakturaerne er blevet betalt af IRCT og et dansk firma.

Det er rigtigt, at han tog til takiaen for at mødes med de andre irakiske parter, således som han har forklaret i landsretten. Formålet var at tale med dem om, hvorvidt de ville rejse krav mod de danske myndigheder. Han gjorde ikke noget for at overtale dem til at anlægge sag. Han gjorde dem blot opmærksom på muligheden. Der var ikke behov for at overtale de andre irakiske parter til at rejse krav mod de danske myndigheder. De mente selv, at de havde en sag. Når han i interviewet med The Sun har sagt: "... Besides you can travel to Istanbul, to Beirut as a journey, and all the expenses are covered", handler det om den britiske sag. Interviewet har ikke noget med den danske sag at gøre. Man kan ikke sammenligne de to sager. Han har ikke talt med de irakiske parter i denne sag om, at de skulle rejse ud af Irak. Han har ikke lovet dem noget som helst. Han har kun sagt til dem, at han kunne hjælpe dem med at rejse sag mod de danske myndigheder. Han ønsker ikke at udtale sig om, hvordan han kan vide, at de irakiske parter i den danske sag ikke har overdrevet deres beskrivelser af, hvad der er overgået dem. Han har ikke i denne sag fortalt de irakiske parter, hvad de skulle sige. Han bad dem fortælle, hvad der efter deres opfattelse var sket.

Han kan godt genkende sin forklaring for landsretten om, at han undersøgte alle de irakiske parter og deres troværdighed og i den forbindelse fik hjælp af en officer i den irakiske efterretningstjeneste. Den pågældende irakiske officer hedder AM. Den første gruppe af de irakiske parter kendte han. De er hans slægtninge, og han behøvede derfor ikke at undersøge deres forhold nærmere. Vedrørende den anden gruppe bad han den irakiske officer om at få navnene på dem, der var blevet tilbageholdt. Herefter mødtes han og talte med dem. Han kendte dem i forvejen, fordi de kom fra samme by. En af dem var M, som var sygeplejerske og en populær person i deres by. Før han mødtes med de andre irakiske parter, talte han med lederen af takiaen, som hedder AN. Det er rigtigt, at der var en person, som påstod, at han var blevet tilbageholdt, men som ikke var det. Han fandt ud af dette gennem oplysningerne fra den irakiske officer. Han har endvidere fået det bekræftet ved at tale med en af de andre irakiske parter.

De tolke, der blev anvendt under afhøringerne i landsretten, havde ikke så højt niveau. Ved tolkning for personer, der kommer fra Irak, er det nødvendigt med en irakisk tolk. Der kan i den forbindelse være særlige behov for tolkning, som skyldes, at der tales forskellige dialekter i Irak. Han mener ikke, at han havde tid nok til at forklare sig under afhøringerne i landsretten. Det var advokaterne, der talte det meste af tiden. Han ville gerne have haft tid til at forklare om flere detaljer i landsretten, herunder om, hvad der fremgik af billedmaterialet i sagen. Han har haft mulighed for under afhøringen i Højesteret at forklare om dette.

Y har forklaret bl.a., at han var blevet bedt af landsretten om at være bisidder for de irakere, der skulle afgive forklaring. Han skulle registrere, hvad han oplevede. Han mener, at det var landsretten, der bad ham skrive erklæringen.

På gaden foran ambassaden i Beirut var der mange vagter. Der var endvidere vagter hele vejen fra indgangen til ambassaden og op til det lokale, hvor afhøringerne skulle foregå. Han opfattede det som ubehageligt, at der var vagter. Grunden til, at der er vagter på gaden, er, at der ligger en række ambassader og offentlige bygninger i dette område. Længere nede ad gaden er der kontorer, der tilhører den libanesiske regering.

Stolene i afhøringslokalet var ubehagelige at sidde i. Det er bl.a. ikke behageligt at skulle dreje kroppen for at se på skærmen. Det er ikke som i en retssal.

De irakere, der skulle afgive forklaring, fik ikke noget at spise under deres ophold i Libanon, hverken før eller under afhøringerne. Han husker generelt, at de alle var sultne, trætte og udmattede. Han husker episoden, hvor H og I kom for sent med deres fly i forbindelse med afhøringen den 31. januar 2018. De ankom til hotellet ca. kl. 2 om natten. Han var ikke med inde på hotellet og ved ikke, hvad H og I har oplevet derinde. Han satte dem blot af ved hotellet. Da de mødtes igen næste dag i forbindelse med afhøringerne, klagede de over, at de ikke havde sovet godt.

Han kan godt huske afhøringen af P den 30. januar 2018. P græd ikke med det samme ved afhøringens begyndelse. Det var først, da P blev stillet spørgsmål om, hvad der var sket. P begyndte at græde, hver gang han prøvede at huske tilbage, og var ked af at blive konfronteret

med sine minder. Afhøringen måtte afbrydes, fordi P havde det for dårligt. P ville gerne have været i Danmark for at afgive forklaring. Han husker ikke, at der blev stillet forslag om, at P kunne afgive skriftlig forklaring.

Der var det meste af tiden tekniske problemer med videoforbindelsen under afhøringerne. Han er uenig med landsretten i, at retsmøderne blev gennemført med en tilfredsstillende forbindelse og uden utilsigtede afbrydelser. Han var til stede i lokalet, og det var hans opfattelse, at der var problemer med forbindelsen. Billedet og lyden var utydelig. Der var ikke kun afbrydelser en enkelt gang. Der var flere afbrydelser, og det skete i alle de retsmøder, han deltog i. Når han i en erklæring har skrevet, at de tekniske problemer ”affected the plaintiffs and their expressions”, mener han, at de irakiske parter mistede tråden under deres forklaringer, fordi der var mange afbrydelser. Når man hele tiden bliver afbrudt, går det ud over, hvordan man kan forklare sig. Der var ikke afbrydelser hele tiden, men der var afbrydelser flere gange. Når han ikke gjorde en bemærkning herom på daværende tidspunkt, skyldes det, at han ikke havde ret til at gøre noget under retsmøderne.

Han måtte ikke blande sig. Hans rolle var at støtte de irakiske parter og observere, hvad der skete. Hvis parterne havde problemer med noget juridisk eller havde spørgsmål, kunne han hjælpe, men han havde ikke ret til at gøre noget under selve afhøringerne. Foreholdt at han i erklæringen har skrevet: ”My role was told me to be to try to comfort the plaintiffs ... I was not to represent them in court meetings but to try to give them the impression that some body would be taking care of their de facto interests while being inside the embassy”, forklarede han, at han ikke havde nogen anden rolle end den, der er beskrevet her. Når der står: ”My role was told me to be...”, refererer det til, hvad han havde fået besked på af landsretten. Han fik et brev, hvor der stod, at landsretten gerne ville have, at han skulle være med til afhøringerne.

Der var forskellige tolke ved hvert retsmøde. Han husker, at der var en arabisk tolk, som talte med kurdisk accent. Han lagde mærke til og noterede dette. Han forstår ikke dansk, men han kunne fornemme, at tolkningen under retsmøderne ikke var god nok. Der var således spørgsmål, som de irakiske parter ikke kunne forstå. Det var flere gange nødvendigt, at tolkene skulle have gentaget og omformuleret spørgsmål fra advokaterne, før de kunne oversættes og stilles til parterne. Han er uenig i det, som landsretten har skrevet om, at parterne og tolkene kunne forstå hinanden. Det var både hans og parternes opfattelse, at der kan være gået noget

tabt i oversættelserne. Parterne synes, at det svært at følge med i retsmøderne på en skærm. Det var første gang, de deltog i en videokonference.

Der er ikke nogen særlig grund til, at O og R ikke er nævnt i erklæringen. Han har i erklæringen blot noteret, hvad han kunne huske. Det er hans opfattelse, at disse to irakiske parter har oplevet det samme som de andre.

Hans bemærkning i det afsluttende afsnit af erklæringen om, at det, han oplevede under de fire retsmøder, var ”very far below standards that should be treated not with such less carefulness than other civil individuals involved with the important judiciary process”, bygger på, at der var tale om personer, som havde været udsat for tortur og gerne ville forklare sig for en dommer. Det fik de ikke mulighed for, og det er ikke rimeligt. I Libanon har man ret til at afgive forklaring foran en dommer. I denne sag var de irakiske parter ikke fysisk til stede i retssagen, men blev afhørt i en ambassadebygning. Det var ikke som en rigtig retssag. Når han i dette afsnit af erklæringen omtaler parterne som ”torture victims”, baserer det sig på, hvad parterne har fortalt ham.

AJ, daværende operationschef, har i en skriftlig erklæring for Højesteret bl.a. besvaret følgende spørgsmål:

”Spørgsmål nr. 9: Det fremgår af befalingsgrundlaget, som du var pennefører på, at eventuelle irakiske tilbageholdte skulle til Camp Cambell. Gjorde du dig tanker om, hvad der skulle ske med de tilbageholdte derefter, og hvor de skulle hen?”

Svar: Det var min opfattelse, en opfattelse der blev delt af de officerer, der indgik i planlægningen, at eventuelle tilbageholdte ville blive transporteret til Camp Cambell og herfra blive stillet for en dommer p.b.a. de beviser, der ville blive indsamlet under operationen. Dette er en af årsagerne til, at vi lagde vægt på sikring af beviser i forbindelse med planlægningen, ligesom vi stillede krav om, at operationen kun kunne gennemføres, såfremt der forelå en dommerkendelse. Det var min opfattelse, at de tilbageholdte ville forblive i varetægt af de sikkerhedsstyrker, der havde tilbageholdt dem. Der var på intet tidspunkt før eller under operationen nogen form for antydning af, at de tilbageholdte ville blive overdraget til sikkerhedsstyrker i Basra by.”

AJ har supplerende forklaret bl.a., at han i november 2004 ikke kendte til Al Jameat eller til Serious Crimes Unit. Han havde ingen grund til at interessere sig for disse, da de ikke havde nogen relevans for den danske opgaveløsning eller sikkerhed.

AI, daværende bataljonschef, har supplerende forklaret bl.a., at han i november 2004 ikke kendte til Al Jameat eller til Serious Crimes Unit.

AB, daværende forsvarsminister, har forklaret bl.a., at hvis Folketinget ikke havde anerkendt, at der i Irak var en hård og kontant kultur, kunne de ikke have sendt styrker ud og lade dem blive i Irak. F.eks. orienterede han i december 2004 Udenrigspolitisk Nævn om en indberetning fra AI, hvor de danske styrker havde grebet ind, da nogle arresterede landevejsrøvere fik meget hård behandling af irakisk politi. Dermed understregede han, at det var en svær mission, og at det var et samfund, som havde en anden holdning til fysisk vold og til, hvordan man behandler hinanden, end vi har i denne del af verden. De danske styrker kunne kun tilbageholde folk, som udgjorde en sikkerhedstrussel for de danske styrker.

De danske styrker havde pligt til at gribe ind, hvis de så overgreb blive begået. Efter magtoverdragelsen i sommeren 2004 var irakerne blevet herrer i eget hus, og Danmark havde ingen jurisdiktion. Der blev grebet ind, når man så hårdhændet behandling, men der var også grænser for, hvor langt man kunne gå, for de danske styrker var der som gæster. Jurisdiktion indebærer, at de personer, som irakerne tilbageholdt, var et irakisk anliggende. De danske styrker kunne ikke lave ransagning på irakiske faciliteter på baggrund af en avisartikel. Hele formålet var at give magten tilbage til irakerne og mentorere og støtte irakisk politi og militær i at opføre sig ordentligt og få magten tilbage i det land, som dengang lå i ruiner.

Når man udsender soldater til et land, er det for at forbedre forholdene i det pågældende land. Hvis man ikke anerkender, at det ikke er socialdemokratiske mønstersamfund, vi sender soldater ud til, kan vi ikke sende soldater ud. I det politiske miljø var det en kendt problemstilling og anerkendt hos dem, som stemte for. Hvis Danmark skal have et regelsæt, som gælder kun for danske soldater, er Danmark uinteressant at samarbejde med for andre lande, og i værste fald får Danmark nogle samarbejdspartnere, som ikke er til gavn for de danske soldaters sikkerhed, snarere tværtimod.

AE, forsvarschef, har forklaret bl.a., at han er enig med landsretten i, at det er godtgjort, at der ved operation Green Desert bestod en risiko for, at tilbageholdte irakere kunne blive udsat for inhuman behandling, fordi det er en iboende risiko i alle internationale operationer. Deraf følger også risikoen for, at man kan komme til at samarbejde med folk, som tidligere har udført eller senere vil udføre handlinger i strid med menneskerettighederne. Han kommer frem

til den modsatte konklusion af landsretten, da det er hele formålet med, at danske styrker er der. De danske styrker er netop udsendt for at hæve minimumsbaren for overholdelse af menneskerettighederne.

AF, tidligere forsvarschef, har forklaret bl.a., at langt hovedparten af de konfliktområder, hvor det danske militær har været indsat, er kendetegnet ved, at systemerne ikke fungerer, hverken retssystemer, politi eller militær, og i mange tilfælde er der ikke styr på menneskerettighedssituationen. Hvis Forsvarsministeriet ved udsendelser bliver ansvarlig for alt, de danske soldater ser og oplever, vil det være ganske svært at deltage i sådanne former for operationer. Hvis f.eks. en dansk soldat observerer overtrædelse af menneskerettighederne ved vold eller andet, er det normal standard, at soldaten skal skride ind og stoppe det i det omfang, det er muligt uden at bringe sig selv eller andre i fare. Hvis det ikke er muligt, skal soldaten rapportere det til sin foresatte myndighed på stedet, alternativt hjem med henblik på at forfølge det over for myndighederne eller samarbejdspartnerne. Det kaldes handle-meldeplichten. Det vil i praksis nok ikke være muligt, at man skulle have et større ansvar.

Supplerende retsgrundlag

Efter artikel 1 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention garanterer medlemsstaterne enhver person under deres jurisdiktion de rettigheder og friheder, der følger af konventionens afsnit 1. Henvisningen til afsnit 1 omfatter bl.a. artikel 3, hvorefter ingen må underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har taget stilling til udstrækningen af medlemsstaternes jurisdiktion, jf. konventionens artikel 1, i bl.a. dom af 15. oktober 2015 i sag 43611/02 (Belozorov mod Rusland og Ukraine). Sagen angår en ukrainsk statsborger (Aleksandr Belozorov), som efter anmodning fra de russiske myndigheder blev anholdt i sin lejlighed i Feodosiya i Ukraine under en politioperation, hvor såvel russisk som ukrainsk politi var til stede. Der forelå modstridende forklaringer om, hvorvidt russisk politi havde deltaget i selve anholdelsen og ransagningen af lejligheden eller blot været til stede. Aleksandr Belozorov forklarede, at de russiske polititjenestemænd havde deltaget i anholdelsen og ransagningen, mens de russiske polititjenestemænd forklarede, at de alene havde været til stede.

Spørgsmålet for Menneskerettighedsdomstolen var bl.a., om Aleksandr Belozorov under anholdelsen havde været undergivet russisk (og ikke kun ukrainsk) jurisdiktion. Om dette spørgsmål anførte Domstolen (præmis 83-89):

“83. The Court observes that the applicant’s complaints about the search of his apartment in Feodisiya and his arrest and subsequent forced transfer to Russia were directed against both the Ukrainian and the Russian Governments.

84. The Court notes in this connection that member States must answer for any infringement of the rights and freedoms protected by the Convention committed against individuals placed under their “jurisdiction”. The exercise of jurisdiction is a necessary condition for a Contracting State being held responsible for acts or omissions imputable to it which give rise to an allegation of the infringement of rights and freedoms set forth in the Convention.

85. The Court refers to its case-law to reiterate that the concept of “jurisdiction” for the purposes of Article 1 of the Convention is deemed to reflect the term’s meaning in public international law (see *Gentilhomme and Others v. France*, nos. [48205/99](#), [48207/99](#) and [48209/99](#), § 20, judgment of 14 May 2002; *Banković and Others v. Belgium and Others (dec.)* [GC], no. [52207/99](#), §§ 59-61, ECHR 2001-XII; and *Assanidze v. Georgia* [GC], no. [71503/01](#), § 137, ECHR 2004-II).

86. The Court has previously held that from the standpoint of public international law, the words “within their jurisdiction” in Article 1 of the Convention must be understood to mean that a State’s jurisdictional competence is primarily territorial (see *Banković and Others v. Belgium and Others*, cited above, § 59). At the same time, the Court in its case-law has recognised a number of exceptional circumstances capable of giving rise to the exercise of jurisdiction by a Contracting State outside its own territorial boundaries. In each case, the question whether exceptional circumstances exist which require and justify a finding by the Court that the State was exercising jurisdiction extraterritorially must be determined with reference to the particular facts (see *Al-Skeini and Others v. the United Kingdom* [GC], no. [55721/07](#), §§ 132-137, ECHR 2011).

87. These include the acts of diplomatic and consular agents, who are present on foreign territory in accordance with provisions of international law; the acts of a State when, through the consent, invitation or acquiescence of the Government of a territory, it exercises all or some of the public powers normally to be exercised by that Government (see *Banković and Others*, cited above, § 71); and also in certain circumstances when, for example, the use of force by a State’s agents operating outside its territory may bring the individual thereby brought under the control of the State’s authorities into the State’s Article 1 jurisdiction (see *Öcalan v. Turkey* [GC], no. [46221/99](#), § 91, ECHR 2005-IV).

88. Turning to the case at hand, the Court notes that it was not disputed between the parties that the impugned events took place on the territory of Ukraine and that throughout the relevant period and until he boarded a plane to Moscow on 4 November 2000, the applicant fell within the jurisdiction of that country. The Ukrainian Government did not deny (see paragraphs 18-21 and 24 above) that from the outset the Ukrainian offi-

cials had been aware of the informal character of the Russian request for assistance, that the requested assistance would be unlawful under the Ukrainian law (see paragraph 18 above), and that it would fall outside the scope of their treaty obligations under the Minsk Convention (see paragraphs 12, 18-20 and 33 above, and, by contrast, *Stephens v. Malta* (no. 1), no. 11956/07, §§ 50-54, 21 April 2009). Furthermore, it is clear that the Ukrainian authorities had a choice to refuse the request, but that they decided to carry on with the operation. Moreover, despite the presence of the Russian officials in Feodosiya and their alleged participation in the events of 3-4 November 2000, there is no indication in the case-file that the Ukrainian authorities were not in control throughout all of the episodes, including the applicant's arrest (see paragraphs 18 and 33), the search of his home (see paragraph 11, 18 and 33), his subsequent overnight detention in the police station (see paragraph 33) and the transfer to the airport and through the airport security checks (see paragraph 33 above).

89. In view of these factual circumstances, the Court considers that the events of 3 and 4 November 2000 in Feodosiya fell exclusively within the jurisdiction of Ukraine.”

Anbringender

Forsvarsministeriet har vedrørende *forældelse* overordnet anført bl.a., at et eventuelt krav på godtgørelse er forældet. Dette følger af reglerne i forældelsesloven, og der er i den forbindelse ikke grundlag for at anvende bestemmelsen i § 14 om hindringer, som ikke beror på fordringshaverens forhold, jf. Bo von Eyben, *Forældelse efter forældelsesloven af 2007*, 2. udgave, 2019, s. 625.

Det er ikke i sig selv i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention eller andre internationale forpligtelser at bruge nationale forældelsesregler på godtgørelseskrav rejst i anledning af påståede overgreb, herunder tortur, jf. UfR 2021.3257 H og UfR 2022.1707 H. Der må foretages en konkret vurdering af, om det i det enkelte tilfælde er proportionalt at anse kravet for forældet. Forholdene i den foreliggende sag er sammenlignelige med de to højesteretsdomme, og det er derfor heller ikke i denne sag uproportionalt at anvende forældelsesloven. De irakiske parter har således ikke løftet bevisbyrden for, at de har været udsat for en retsstridig krænkelse, idet deres forklaringer er utroværdige. De såkaldte medical reports er udarbejdet op til 10 år efter de påståede hændelser, og de lægefaglige vurderinger i rapporterne baserer sig ukritisk på de pågældendes egne forklaringer.

Vedrørende *jurisdiktion* er det en betingelse for godtgørelse, at de irakiske parter har været under dansk jurisdiktion, jf. artikel 1 i Menneskerettighedskonventionen. Udgangspunktet er, at en stat alene er forpligtet af konventionen, når den handler inden for eget territorium, og dette udgangspunkt kan kun rent undtagelsesvis fraviges, jf. bl.a. Den Europæiske Menneske-

rettighedsdomstols dom af 19. december 2001 i sag 52207/99 (Bankovic m.fl. mod Belgien m.fl.). Der er ikke grundlag for fravigelse i den foreliggende sag, jf. bl.a. Menneskerettighedsdomstolens dom af 15. oktober 2015 i sag 43611/02 (Belozorov mod Rusland og Ukraine). Bestemmelsen i section 18 i CPA Order nr. 17 af 27. juni 2004 er i den forbindelse ikke bindende for danske domstole ved fastlæggelsen af, hvilke materielle regler der finder anvendelse i sagen, og kan ikke tillægges betydning.

Vedrørende *ansvarsgrundlag for Forsvarsministeriet* må der tages udgangspunkt i dansk rets regler om offentlige myndigheders erstatningsansvar, jf. UfR 2013.2696 H. Det afgørende er derfor, om de danske styrker med deltagelsen i operation Green Desert har medvirket til, at de irakiske parter blev mishandlet i irakisk varetægt. Erstatningsansvar for medvirken til en skadevoldende handling er betinget af, at der er handlet culpøst, jf. UfR 2019.3990 H, og det var ikke culpøst, at de danske styrker besluttede at deltage i operationen. De handlede i fuld overensstemmelse med deres mandat efter FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1546 af 8. juni 2004, Folketingets beslutning af 2. juni 2004 og Forsvarskommandoens direktiv af 1. september 2004 for DANCON/Irak.

De danske styrker vidste ikke og burde ikke have vidst, at de tilbageholdte var i reel risiko for at blive mishandlet. Det følger i øvrigt af Menneskerettighedsdomstolens praksis om konventionens artikel 3, at det kun er i strid med bestemmelsen at udlevere eller overdrage en person til en fremmed stat, hvis det på baggrund af passende beviser ("appropriate evidence") er påvist, at der er vægtige grunde ("substantial grounds") til at tro, at udleveringen indebærer en reel risiko, jf. f.eks. dom af 27. oktober 2011 i sag 37075/09 (Ahorugeze mod Sverige), præmis 84 og 87. De irakiske parter har bevisbyrden for dette, og efter Menneskerettighedsdomstolens praksis skal prøvelsen af, om der er reel risiko for krænkelser, bygge på en streng vurdering. Denne vurdering skal bero dels på de generelle forhold i det pågældende land, dels på, om særlige individuelle forhold peger i retning af, at vedkommende er i risiko. Der er ingen oplysninger i sagen, som understøtter, at der var en reel risiko for de irakiske parter, hverken som følge af deres individuelle forhold eller de generelle forhold i området.

Hertil kommer, at de danske styrker ikke har forsømt nogen handlepligt. De danske styrker fulgte hurtigt op på artiklerne i Al Manarah og iværksatte en række umiddelbare tiltag. Det følger i den forbindelse af Menneskerettighedsdomstolens praksis, at konventionens artikel 3

skal fortolkes sådan, at bestemmelsen ikke pålægger medlemsstaterne en umulig eller uforholdsmæssig byrde, jf. f.eks. dom af 23. oktober 2014 i sag 17239/13 (Mamazhonov mod Rusland), præmis 174.

Der var ingen *årsagsforbindelse* mellem de danske styrkers deltagelse i operationen og de påståede overgreb, idet den danske deltagelse ikke var en nødvendig forudsætning for de irakiske styrkers gennemførelse af operationen. Det var under alle omstændigheder ikke en påregnelig følge af deltagelsen, at der kunne ske overgreb.

Med hensyn til *undersøgelsespligt* har Forsvarsministeriet aldrig været forpligtet til at undersøge de irakiske parters påstande om overgreb og tortur, dels fordi de vedrører irakiske og britiske myndigheders handlinger og derfor falder uden for dansk jurisdiktion, dels fordi de irakiske parters forklaringer om overgreb er utroværdige. De undersøgelser, som allerede er gennemført af bl.a. Forsvarets Auditørkorps og i forbindelse med Østre Landsrets og Højesterets behandling af sagen, er under alle omstændigheder tilstrækkelige i forhold til kravene i Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og FN's Torturkonvention.

Der skal ikke ske *hjemvisning til landsretten*, da behandlingen af sagen i landsretten ikke har været behæftet med væsentlige fejl eller mangler. Der foreligger ikke nogen krænkelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 6, bl.a. fordi de irakiske parter selv bærer en væsentlig del af ansvaret for den lange sagsbehandlingstid. Forsvarsministeriet har til fulde medvirket til at oplyse sagerne i overensstemmelse med de trufne beslutninger og har udleveret materiale til de irakiske parter efter anmodninger om aktindsigt.

Inge Genefke & Bent Sørensen's Antitortur Støttefond som mandatar for A og U, B, C, D, arvingerne efter E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V og X har vedrørende *forældelse* overordnet anført bl.a., at der ikke er indtrådt forældelse efter forældelsesloven. Torturofres krav mod den danske stat kan ikke forældes, idet der ikke kun er tale om økonomiske krav, men også om retskrav på "redress", som ikke er undergivet forældelse. Dette følger også af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, jf. bl.a. dom af 9. april 2002 i sag 27601/95 (Toğcu mod Tyrkiet), præmis 136-137. Torturofre har ret til effektive retsmidler uden tidsbegrænsning, jf. artikel 6 og 13 i Menneskerettighedskonventionen og artikel 14 i FN's Torturkonvention. De irakiske parter er blevet udsat for krænkelse i form af tortur, så-

ledes som det fremgår af deres forklaringer, de fremlagte medical reports og artiklerne i den irakiske avis Al Manarah. Der er intet grundlag for at tilsidesætte de afgivne forklaringer.

Det er ikke en betingelse for godtgørelse, at der er dansk *jurisdiktion*. Forsvarsministeriet har ikke anvist, hvad en sådan betingelse bygger på, og forbuddet mod tortur er absolut, således at det skal være muligt at retsforfølge tortur begået af den danske stat, uanset hvor torturen er begået. Menneskerettighedsdomstolens praksis om jurisdiktion, jf. konventionens artikel 1, er derfor uden betydning.

Vedrørende *ansvarsgrundlag for Forsvarsministeriet* er ministeriet ansvarlig for de danske styrkers handlinger og undladelser, jf. forsvarslovens § 9. De danske styrker vidste eller burde have vidst, at der ikke var tilstrækkeligt grundlag for at gennemføre operation Green Desert, og at de irakiske parter i hvert fald med overvejende sandsynlighed ville blive udsat for tortur, hvis de blev taget til fange. Danske styrkers deltagelse i operationen var en forudsætning for operationens gennemførelse, og de danske styrker – eller styrker under dansk kontrol – deltog i tilbageholdelserne og den umenneskelige og nedværdigende behandling af de irakiske parter. I hvert fald muliggjorde de danske styrker tilbageholdelserne og undlod samtidig at forhindre de irakiske styrker i at udsætte de irakiske parter for tortur. Der er herved sket en krænkelse af bl.a. Menneskerettighedskonventionens artikel 3 og FN's Torturkonvention, således at der er ret til godtgørelse efter erstatningsansvarslovens § 26.

Det er uden betydning, at danske styrker deltog efter principperne om "coordinating authority". Dette udtryk dækker blot over medvirken efter dansk erstatningsret, og omfanget af de danske styrkers deltagelse i operationen var nok til at etablere et ansvarsgrundlag. Det er ikke en betingelse for ansvar, at de danske styrker eller Forsvarsministeriet konkret vidste, at tilbageholdte personer ville blive udsat for tortur, idet uagtsomhed er tilstrækkeligt. Forsvarsministeriet havde pligt til forud for operationen at iværksætte kontrol over for de irakiske partnerenheder, og hvis ministeriet har iværksat en sådan kontrol, kan det lægges til grund, at man har været fuldt ud bekendt med risikoen for, at de irakiske parter ville blive udsat for overgreb ved tilbageholdelse. Hvis Forsvarsministeriet ikke har iværksat kontrol, ifalder ministeriet ansvar på dette grundlag. Forsvarsministeriet har således under alle omstændigheder begået retsstridige krænkelse overfor de irakiske parter, som berettiger til godtgørelse.

Forsvarsministeriet har ikke opfyldt sin *undersøgelsespligt*, men har tværtimod modvirket sagens oplysning og dermed mørklagt sagen. De danske myndigheder har således fået forelagt oplysninger, som giver fuldt tilstrækkeligt grundlag for at antage, at der har været tale om tortur. Der foreligger en skærpet undersøgelsespligt, og diplomatiske garantier er ikke et effektivt værn mod, at personer, som Forsvarsministeriet har tilbageholdt eller medvirket til at tilbageholde, udsættes for tortur. Forsvarsministeriet har ikke rettidigt foretaget de nødvendige bevissikringsskridt og er derfor fortsat forpligtet til at foranledige en uafhængig og grundig undersøgelse af, om de danske styrker har krænket eller medvirket til krænkelser af de irakiske parter retigheder, jf. herved Menneskerettighedsdomstolens dom af 16. februar 2021 i sag 4871/2016 (Hanan mod Tyskland). Dette begrundes i sig selv, at de irakiske parter har ret til godtgørelse, jf. Menneskerettighedskonventionens artikel 13.

Der er grundlag for *hjemvisning til landsretten*, idet de irakiske parter ikke har fået en retfærdig rettergang. Der var bl.a. ikke afsat tilstrækkelig tid til hovedforhandlingen, tolkningen var dårlig og utilstrækkelig, og landsretten afskar relevant bevisførelse. Der er også fremkommet omfattende nyt processtof for Højesteret, og to-instansprincippet vil blive tilsidesat, hvis landsretten ikke får lejlighed til at forholde sig til de nye oplysninger. Hertil kommer, at Forsvarsministeriet har modarbejdet sagens praktiske gennemførelse og de irakiske parter deltagelse i retshandlingerne. De irakiske parter har som følge heraf ikke opnået ”redress”, og der foreligger samlet set en krænkelser af Menneskerettighedskonventionens artikel 6, der i sig selv berettiger til godtgørelse.

For så vidt angår A og U er godtgørelse ikke tilstrækkelig, og der bør for deres vedkommende ske hjemvisning til landsretten. Hvis Højesteret ikke tager dette til følge, bør der – udover tilkendelse af godtgørelse – gennemføres en ny undersøgelse af sagen.

Højesterets begrundelse og resultat

1. Sagens baggrund og problemstillinger

Efter afslutningen af krigen i Irak i foråret 2003 blev landet besat af internationale koalitionsstyrker og underlagt administration af Coalition Provisional Authority (CPA). Ved aftale af 15. november 2003 mellem CPA og det irakiske regeringsråd blev det besluttet, at fuld suveræniteten over Irak senest den 30. juni 2004 skulle overdrages til en midlertidig irakisk regering.

Overdragelsen fandt sted den 28. juni 2004, således at Irak fra denne dato igen var en suveræn stat.

Som led i den internationale koalitionsindsats var danske styrker i perioden fra 2003 til 2007 udsendt til Irak. Den internationale koalitionsindsats byggede overordnet på resolutioner i FN's Sikkerhedsråd. Grundlaget for danske styrkers tilstedeværelse i Irak var i første række beslutninger i Folketinget truffet i medfør af grundlovens § 19, stk. 2, om anvendelse af væbnet magt.

Den 25. november 2004 deltog danske og britiske militære styrker efter anmodning fra irakiske myndigheder i en irakisk "search and arrest operation" i Az Zubayr uden for Basra (operation Green Desert). De danske styrker var tildelt som opgave at danne ydre ring om bl.a. huse, hvor irakisk militær og politi skulle tilbageholde formodede oprørere, samt at mentorere og monitorere de irakiske styrker. De irakiske parter i den foreliggende sag har angivet, at de under tilbageholdelsen og en efterfølgende screening på en britisk militærbase (Shaiba Log Base) blev udsat for tortur og anden inhuman behandling af bl.a. danske styrker, og at en række af dem under en efterfølgende tilbageholdelse på politistationen Al Jameat (også omtalt som Al-Shu'oon) i Basra blev udsat for tilsvarende behandling af en irakisk specialenhed.

Hovedspørgsmålene for Højesteret er, om sagen skal hjemvises til ny behandling i landsretten, om Forsvarsministeriet skal betale godtgørelse for tort som følge af overgreb, og om der er grundlag for at tage påstandene om en ny undersøgelse af sagen til følge.

2. Bevisresultatet

Landsretten har i sin dom gennemgået sagens bevisgrundlag og sammenfattet sin bevisvurdering i en række konklusioner.

Af disse konklusioner fremgår bl.a., at de danske styrkers beslutning om at deltage i operation Green Desert byggede på en sædvanlig militærfaglig vurdering og bearbejdning af de foreliggende efterretningsoplysninger. Om selve operationen fremgår bl.a., at danske styrker ikke havde kommando over de irakiske militær- og politistyrker, og at danske styrker ikke deltog i tilbageholdelsen af de irakiske parter og som følge heraf heller ikke overdrog dem til de irakiske styrker. Det fremgår også, at hverken danske styrker eller styrker, som de danske styrker

havde operativ kontrol over, udsatte de irakiske parter for inhuman behandling, og at danske styrker heller ikke overværede eller påhørte en sådan behandling. Endvidere fremgår det, at danske styrker ikke deltog i screeningen på Shaiba Log Base, hvor en række af de irakiske parter blev overdraget til irakiske styrker, og heller ikke havde kommando over de britiske styrker, der gennemførte screeningen.

For så vidt angår de irakiske parters tilbageholdelse i Al Jameat har landsretten lagt til grund, at en række af dem under tilbageholdelsen og til dels under den forudgående overførsel fra Shaiba Log Base blev udsat for inhuman behandling, herunder tortur i form af anvendelse af falanga og elektriske stød. Landsretten har i den forbindelse lagt til grund, at de danske styrker ikke på noget tidspunkt var til stede i Al Jameat.

Om det efterfølgende forløb har landsretten lagt til grund bl.a., at de danske styrker den 6. december 2004 rapporterede artiklen om overgreb fra den foregående dag i den irakiske avis Al Manarah til Hærens Operative Kommando som en "særlig hændelse" og samtidig afgav en redegørelse for forløbet. Det er også lagt til grund, at bataljonschef AI under en samling opfordrede soldater, der i forbindelse med operationen måtte have set irakiske sikkerhedsstyrker begå overgreb mod civile, til at stå frem, og at ingen soldater stod frem med sådanne oplysninger. Herudover er det lagt til grund bl.a., at AI den 8. december 2004 holdt et møde med chefer for det irakiske politis specialstyrker og irakiske bataljoner, der oplyste, at de irakiske myndigheder overholdt irakisk lov.

For Højesteret har Forsvarsministeriet gjort gældende bl.a., at det ikke kan lægges til grund, at nogen af de irakiske parter i forbindelse med operation Green Desert har været udsat for inhuman behandling, herunder i Al Jameat, og at deres forklaringer er utroværdige. Heroverfor har de irakiske parter gjort gældende, at de har været udsat for inhuman behandling i videre omfang end fastslået af landsretten.

Der foreligger – som også anført af landsretten – omstændigheder, som rejser tvivl om rigtigheden af de irakiske parters forklaringer. Landsrettens bevisresultat bygger imidlertid på omfattende bevisførelse, herunder afhøring af de fleste af de irakiske parter. Højesteret finder ikke grundlag for at tilsidesætte bevisresultatet, heller ikke efter bevisførelsen for Højesteret.

Højesteret lægger herefter til grund, at de 18 irakiske parter, som landsretten har tilkendt godtgørelse, under overførslen til og tilbageholdelsen i Al Jameat blev udsat for inhuman behandling som fastslået i landsrettens dom. Højesteret lægger også de øvrige nævnte bevisresultater til grund.

3. Hjemvisning

Inge Genefke & Bent Sørensen's Antitortur Støttefond som mandatar for A og U har påstået sagen hjemvist til landsretten til ny behandling. Fonden har til støtte herfor anført en række anbringender, herunder bl.a. at landsretten ikke afsatte tilstrækkelig tid til sagen, at relevant vidneførsel blev afskåret, at de forhold, som de irakiske parter afgav forklaring under, var diskriminerende og ikke betryggende, og at der for Højesteret er fremkommet nye oplysninger, som landsretten bør have mulighed for at forholde sig til.

De øvrige irakiske parter har ikke påstået hjemvisning, men har anført, at de nævnte forhold i sig selv berettiger dem til godtgørelse for tort.

Sagen har i landsretten været behandlet over 52 retsdage, og 76 personer har afgivet forklaring. Det fremgår af landsrettens retsbog af 19. oktober 2017, at 32 retsdage blev afsat til de irakiske parter's forelæggelse, parts- og vidneforklaringer og første procedureindlæg. Det fremgår også af retsbøgerne, at landsretten løbende har taget stilling til en række spørgsmål, herunder til relevansen af den ønskede vidneførsel og til det forsvarlige og hensigtsmæssige i, at forklaringer til dels blev afgivet via videolink fra den danske ambassade i Beirut.

Der er ikke grundlag for at antage, at landsrettens tilrettelæggelse og behandling af sagen har været i strid med retsplejeloven eller relevant international ret, herunder Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6. For så vidt angår nye bilag for Højesteret, der i vidt omfang er fremlagt af de irakiske parter, bemærkes, at Højesteret har taget stilling til disse, jf. retsplejelovens regler om nye oplysninger under anke.

Højesteret finder herefter, at der ikke er grundlag for at hjemvise sagen til landsretten for så vidt angår A og U, og at det, der er anført til støtte for hjemvisning, ikke kan begrunde, at der tilkommer nogen af de irakiske parter godtgørelse for tort.

4. Ansvarsgrundlag for Forsvarsministeriet

4.1. Afgrænsning

Som følge af bevisresultatet i sagen, jf. pkt. 2 ovenfor, kan det ikke lægges til grund, at S, T, U, V og X har været udsat for de overgreb, som de har forklaret om. Der er derfor ikke grundlag for at pålægge Forsvarsministeriet at betale tortgodtgørelse til dem.

Spørgsmålet er herefter, om der er grundlag for at pålægge Forsvarsministeriet at betale tortgodtgørelse som følge af de overgreb, der efter bevisresultatet er begået mod de øvrige 18 irakiske parter i forbindelse med overførslen til og tilbageholdelsen i Al Jameat.

4.2. Retsgrundlag

Efter erstatningsansvarslovens § 26, stk. 1, er det en betingelse for de irakiske parters ret til godtgørelse for tort, at Forsvarsministeriet er ansvarlig for en retsstridig krænkelse af deres frihed, fred, ære eller person. Betingelsen er opfyldt, hvis danske styrker eller myndigheder bedømt efter dansk erstatningsret er ansvarlige for sådanne krænkelse. Betingelsen er også opfyldt, hvis de irakiske parter bedømt efter artikel 41 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er berettiget til godtgørelse, jf. bl.a. Højesterets dom af 21. juni 2017 (UfR 2017.2929).

Der er ikke tidligere i retspraksis taget stilling til ansvar for danske myndigheder i en sag som den foreliggende. Højesteret bemærker herved, at rettens dom af 27. juni 2013 (UfR 2013.2696) om overlevering under den internationale invasion i Afghanistan i 2002 af en person fra danske militære styrker til amerikanske styrker angår et tilfælde, hvor danske styrker selv havde tilbageholdt den pågældende og havde ham i deres varetægt. I modsætning hertil er der i den foreliggende sag tale om, at danske styrker – efter at Irak i juni 2004 på ny var blevet en suveræn stat – efter anmodning fra de irakiske myndigheder deltog i en irakisk politi- og militæroperation og ikke på noget tidspunkt tilbageholdt de irakiske parter eller på anden måde havde dem i varetægt. De danske styrker skulle således ikke tage stilling til overgivelse af personer til de irakiske myndigheder og havde efter den opgave, de var tildelt i operationen, ikke operativ kontrol over, hvilke personer de irakiske myndigheder selv fik i varetægt.

Højesteret finder, at section 18 i CPA Order nr. 17 af 27. juni 2004 (omtalt i pkt. 6.1 i landsrettens dom) ikke har betydning for sagen. Bestemmelsen henviser til "the Sending State's laws, regulations and procedures", dvs. i den foreliggende sag til dansk ret, og det er derfor uden betydning, om bestemmelsen som anført af Forsvarsministeriet havde status af irakisk lov, der kun kunne påberåbes i Irak, eller om bestemmelsen også kan påberåbes for danske domstole.

4.3. Vurdering

På tidspunktet for operation Green Desert byggede de danske styrkers tilstedeværelse i Irak overordnet på Folketingets beslutning af 2. juni 2004 om fortsat dansk bidrag til en multinational sikringsstyrke i Irak. Det fremgår af forarbejderne til denne beslutning (Folketingstidende 2003-04, tillæg A, beslutningsforslag nr. B 213, s. 8521 ff.), at den sikkerhedsmæssige situation i Irak løbende blev forværret, og at regeringen fandt det vigtigt, at Danmark sammen med den bredest mulige kreds af lande fortsat deltog i en multinational sikringsstyrke i landet. Det fremgår også, at regeringen lagde vægt på, at sikringsstyrken var nødvendig for at understøtte og sikre den internationale indsats i Irak, således at den langsigtede genopbygning af landet kunne finde sted, og der kunne gennemføres en politisk overgangsproces. Endvidere fremgår, at det store antal væbnede anslag mod bl.a. den irakiske civilbefolkning kun understregede behovet for at videreføre en beslutsom international indsats, herunder bred international deltagelse i den multinationale sikringsstyrke.

På det nævnte tidspunkt var det folkeretlige grundlag for den internationale koalitionsindsats i Irak – og dermed for danske styrkers tilstedeværelse – navnlig FN's Sikkerhedsråds resolution nr. 1546 af 8. juni 2004. Som anført af landsretten fremgår det af resolutionen bl.a., at den midlertidige irakiske regering havde anmodet om den multinationale styrkes fortsatte tilstedeværelse i Irak med henblik på genopbygning af landet. Af resolutionen fremgår endvidere, at Sikkerhedsrådet "[w]elcomes ongoing efforts by the incoming Interim Government of Iraq to develop Iraqi security forces including the Iraqi armed forces ... operating under the authority of the Interim Government of Iraq..." (artikel 8), "[d]ecides that the multinational force shall have the authority to take all necessary measures to contribute to the maintenance of security and stability in Iraq in accordance with ... the Iraqi request for the continued presence of the multinational force and setting out its tasks, including by preventing and deterring terrorism..." (artikel 10), "[w]elcomes ... that arrangements are being put in place to establish a

security partnership between the sovereign Government of Iraq and the multinational force and to ensure coordination between the two...” (artikel 11) og “[r]ecognizes that the multinational force will also assist in building the capability of the Iraqi security forces and institutions, through a programme of recruitment, training, equipping, mentoring, and monitoring;” (artikel 14).

De danske styrkers tilstedeværelse i Irak i november 2004 må herefter ses på den baggrund, at såvel det internationale samfund som regeringen og Folketinget i Danmark ønskede styrkernes bistand til den midlertidige irakiske regering i en situation, hvor de sikkerhedsmæssige forhold i Irak var yderligere forværret, og hvor der var behov for en langsigtet genopbygning af landet, herunder ved et ”security partnership” mellem den irakiske regering og den multinationale styrke. Det må også – som forklaret for Højesteret af daværende forsvarsminister AB – lægges til grund, at regeringen og Folketinget var fuldt ud bekendt med, at der kunne være en hård og kontant kultur i bl.a. irakisk politi og militær. De danske styrker må således anses for udsendt med viden i regeringen og Folketinget om, at det efter omstændighederne kunne være usikkert, hvordan f.eks. formodede oprørere, som irakiske styrker fik i deres varetægt, ville blive behandlet.

Ved Forsvarskommandoens direktiv af 1. september 2004 for DANCON/Irak blev det bestemt, at tilbageholdte personer skulle overdrages til britiske – og ikke irakiske – styrker, og at danske styrker skulle være opmærksomme på, om irakiske myndigheder begik ulovligheder, og i givet fald rapportere det og efter omstændighederne søge at gribe ind. Det blev samtidig i direktivet lagt til grund, at ved opgaveløsning i samarbejde med irakiske sikkerhedsstyrker og politi, hvor irakiske myndigheder foretog tilbageholdelse eller anholdelse, skulle anholdelsen betragtes som en selvstændig irakisk anholdelse og dermed ikke som en overdragelse af tilbageholdte fra danske styrker til irakiske myndigheder.

Højesteret finder, at den omstændighed, at danske styrker ikke selv tilbageholder enkeltpersoner og overdrager dem til et andet lands myndigheder, efter dansk erstatningsret ikke kan fritage danske myndigheder for ethvert ansvar for udenlandske myndigheders behandling af de pågældende. Også i tilfælde, hvor danske styrker alene understøtter, at et andet lands myndigheder tilbageholder f.eks. formodede oprørere, kan danske styrker således have en så konkret og aktuel viden eller formodning om, at de vil blive udsat for inhuman behandling, at det vil

være en retsstridig krænkelse på denne måde at medvirke til, at vedkommende land opnår varetægt over de pågældende. Grænsen for, hvornår der foreligger en sådan viden eller formodning, må fastlægges bl.a. under hensyn til, at regeringen og Folketinget ikke reelt afskæres fra i overensstemmelse med grundlovens § 19, stk. 2, og beslutninger i det internationale samfund at udsende danske styrker til lande, hvor der i særlig grad er behov for bistand til stabilisering og genopbygning. Det må i den forbindelse indgå, at danske styrker – som også forklaret for Højesteret af AF – i sådanne tilfælde ofte vil skulle indsættes i konfliktområder, hvor hverken retssystem, militær eller politi fungerer, og hvor der i mange tilfælde ikke er styr på menneskerettighedssituationen.

Det må efter bevisførelsen lægges til grund, at de danske styrkers beslutning om deltagelse i operation Green Desert den 25. november 2004 var i overensstemmelse med det mandat, som de efter Folketingets beslutning af 2. juni 2004 og Sikkerhedsrådets resolution nr. 1546 af 8. juni 2004 var udsendt efter, og at det samme gælder den måde, som operationen blev udført og afviklet på. Det må endvidere lægges til grund, at de danske styrker ikke havde noget kendskab til Al Jameat og herunder ikke vidste, at de irakiske parter skulle overføres dertil, ligesom det må lægges til grund, at de danske styrker ikke i øvrigt havde konkret og aktuel grund til at tro, at de irakiske parter ville blive udsat for overgreb. Højesteret finder på den baggrund – og efter det, der er anført ovenfor – at hverken de danske styrker eller andre danske myndigheder havde grundlag for en sådan formodning om, at de irakiske parter ville blive udsat for inhuman behandling, at disse parter bedømt efter dansk erstatningsret har været udsat for en retsstridig krænkelse fra danske styrkers side.

Spørgsmålet er herefter, om et andet resultat følger af Den Europæiske Menneskerettighedskonvention.

Efter artikel 1 i Menneskerettighedskonventionen garanterer medlemsstaterne enhver person under deres jurisdiktion de rettigheder og friheder, der følger af konventionens afsnit 1. Efter artikel 3 i konventionen må ingen underkastes tortur og ej heller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf.

Operation Green Desert foregik efter, at suveræniteten over Irak var overdraget til den midlertidige irakiske regering. Danske styrker havde som anført i pkt. 2 ovenfor ikke kommando

over de irakiske militær- og politistyrker, og de danske styrker tilbageholdt ikke de irakiske parter, overdrog dem således ikke til irakiske styrker, havde dem ikke i øvrigt i varetægt og havde efter den opgave, de var tildelt i operationen, ikke operativ kontrol over, hvem de irakiske styrker selv tilbageholdt. Højesteret finder, at det endvidere må lægges til grund, at de irakiske styrker havde den fulde kontrol med operationen.

Under disse omstændigheder finder Højesteret, at danske myndigheder ikke på noget tidspunkt havde jurisdiktion over de irakiske parter, jf. herved Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols dom af 15. oktober 2015 i sag 43611/02 (Belozorov mod Rusland og Ukraine), præmis 83-89. Højesteret finder allerede med denne begrundelse, at danske myndigheder ikke har krænket konventionens artikel 3.

Særligt om det efterfølgende forløb bemærkes, at bataljonschef AI efter artiklerne om overgreb i avisen Al Manarah opfordrede soldater, der måtte have set irakiske sikkerhedsstyrker begå overgreb mod civile, til at stå frem. Han afholdt endvidere møde med bl.a. chefer for det irakiske politis specialstyrker og irakiske bataljoner, hvor han bragte artiklerne op og efter sin forklaring for landsretten forklarede dem om krigens love. Overgrebene på de irakiske parter fandt sted på en irakisk politistation i britisk ansvarsområde, efter at britiske styrker havde overgivet dem til irakiske myndigheder. I hvert fald under disse omstændigheder finder Højesteret, at der ikke var pligt til at iværksætte yderligere initiativer, og heller ikke dette forløb kan herefter begrunde et krav på godtgørelse for tort.

5. Forældelse

Som anført foreligger der ikke fra danske myndigheders side en retsstridig krænkelse af de irakiske parter, som kan begrunde et krav på godtgørelse for tort.

Der opstår som følge heraf ikke spørgsmål om forældelse, og Højesteret tager derfor ikke stilling til landsrettens kendelse af 22. august 2016 (UfR 2016.3929), hvorefter krav på godtgørelse ikke er forældet.

6. Ny undersøgelse af sagen

Inge Genefke & Bent Sørensens Antitortur Støttefond som mandatar for A og U har påstået, at Forsvarsministeriet skal anerkende at have pligt til at foranledige en effektiv, officiel, uaf-

hængig og særskilt undersøgelse af, om A og U har været udsat for tortur eller umenneskelig eller nedværdigende behandling eller straf som følge af Forsvarsministeriets handlinger og/eller undladelser, jf. artikel 1, 3 og 13 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og artikel 12 og 13 i FN's Torturkonvention.

De øvrige irakiske parter har ikke påstået iværksættelse af en ny undersøgelse, men har gjort gældende, at den omstændighed, at Forsvarsministeriet ikke har foranlediget en sådan undersøgelse, i sig selv berettiger dem til godtgørelse for tort.

Det følger af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, at staten har pligt til at foretage en effektiv undersøgelse af en rimeligt begrundet klage ("arguable claim" eller "credible assertion") om overtrædelse af Menneskerettighedskonventionens artikel 3, jf. bl.a. dom af 24. marts 2011 i sag nr. 23458/02 (Giuliani og Gaggio mod Italien), præmis 302, og dom af 26. januar 2021 i sag nr. 73313/17 og 20143/19 (Zličić mod Serbien), præmis 103.

Forsvarets Auditørkorps har ad tre omgange – i 2010-2011, 2012-2014 og 2015-2016 – efterforsket den foreliggende sag med sigte på at vurdere, om der var grundlag for strafforfølgning. Herudover har landsrettens og Højesterets behandling af sagen indebåret omfattende undersøgelser.

Højesteret finder herefter, at der allerede er gennemført undersøgelser af sagen, der lever op til kravene i Menneskerettighedskonventionens artikel 3. Der er som følge heraf ikke grundlag for at tage påstandene om en ny undersøgelse til følge. Det, der er anført til støtte for disse påstande, kan heller ikke begrunde, at der tilkommer nogen af de irakiske parter godtgørelse for tort.

7. Konklusion

Sagerne skal ikke hjemvises til landsretten.

I sag 134/2018 tager Højesteret Forsvarsministeriets påstand om frifindelse for betaling af godtgørelse til følge.

I øvrigt stadfæster Højesteret dommen. Det indebærer, at Forsvarsministeriet heller ikke i sag 141/2018 skal betale godtgørelse til de irakiske parter, og at påstandene om en ny undersøgelse af sagen ikke tages til følge.

8. Sagsomkostninger

Sagsomkostninger for landsret og Højesteret er fastsat til dækning af advokatudgift med 9 mio. kr., retsafgift for Højesteret med 6.000 kr. og udlæg i forbindelse med vidneafhøring for Højesteret med 4.796,85 kr., i alt 9.010.796,85 kr. Højesteret har ved fastsættelsen af omkostninger til dækning af advokatudgift lagt vægt på navnlig sagens omfang og karakter, herunder advokatarbejdets omfang.

For landsretten havde samtlige irakiske parter fri proces til en påstand på 60.001 kr., dvs. halvdelen af de nedlagte påstande. Inge Genefke & Bent Sørensen's Antitortur Støttefond som mandatar for A og U havde dog frafaldet fri proces. Landsretten pålagde Inge Genefke & Bent Sørensen's Antitortur Støttefond som mandatar for U at betale 187.500 kr. i sagsomkostninger, mens de øvrige irakiske parter, som ikke fik medhold i landsretten, blev pålagt at betale hver 46.875 kr.

For Højesteret har A og U fri proces til en påstand på 30.000 kr. De øvrige irakiske parter har fri proces til de påstande, som de har nedlagt.

Højesteret finder herefter, at Inge Genefke & Bent Sørensen's Antitortur Støttefond som mandatar for A og U skal betale sagsomkostninger for landsretten med i alt 375.000 kr. og for Højesteret med i alt 187.500 kr. Højesteret finder endvidere, at hver af de øvrige irakiske parter skal betale sagsomkostninger for landsretten med 46.875 kr.

I øvrigt afholdes sagsomkostningerne af statskassen.

Thi kendes for ret:

Sagerne hjemvises ikke til landsretten.

I sag 134/2018 frifindes Forsvarsministeriet for betaling af godtgørelse.

I øvrigt stadfæstes landsrettens dom.

I sagsomkostninger for landsret og Højesteret skal Inge Genefke & Bent Sørensen Antitortur Støttefond som mandatar for A og U betale 562.500 kr. til Forsvarsministeriet.

I sagsomkostninger for landsretten skal B, C, D, arvingerne efter E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, V og X hver betale 46.875 kr. til Forsvarsministeriet.

I sagsomkostninger for landsret og Højesteret skal statskassen betale 7.463.921,85 kr. til Forsvarsministeriet.

De idømte sagsomkostninger skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse og forrentes efter rentelovens § 8 a.